

Лещик І.Б., викладач кафедри
агарного бізнесу
інституту продовольчого
бізнесу ТАНГ

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ УМОВ ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНА

В статті подано аналіз і економічне оцінення організаційно-технологічних умов переробки зерна.

Ключові слова: зернопродуктовий підкомплекс, економічна ефективність, організація, основні та оборотні фонди.

Стратегічні аспекти реформування зернопродуктового виробництва в Україні досліджуються у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема Саблука П.Т., Шпичака О.М., Черевка Г.В., Худолій Л.М. Бойка В.І., Бакая С.С., Балабанова Г.В., Андрійчука В.Г., Руснака П.П., Лобаса Н.Г., Лукінова І.І. Однак до цього часу залишаються незвіршеними проблеми матеріально-технічного забезпечення підприємств зернопродуктового підкомплексу.

Структурна перебудова зернопереробної галузі відбувається в умовах значного зменшення обсягів виробництва борошна, круп, комбікормів і різкого зниження якості зерносировини. У Тернопільській області спостерігається тенденція до погрішення економічних показників роботи зернопереробних підприємств, зокрема зниження попиту на ринку зерна і продуктів його переробки упродовж 1990 – 2002 рр. (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1
Динаміка виробництва основних видів продукції зернопереробної промисловості в Тернопільській області, тис. тонн

Показники	Роки		2002 до 2001	
	2001	2002	Темпи приросту, зниження (-), у %	Вироблено більше, менше (-),
Борошно всього	108,3	100,7	93,0	-7,6
Крупи всього	5,1	6,5	127,5	1,4
Хліб і хлібобулочні вироби	18,8	19,7	104,8	0,9
Макаронні вироби	0,55	0,196	-64,1	-0,35

Недостатній попит на готову продукцію зернопродуктового підкомплексу в умовах несприятливої цінової кон'юнктури на внутрішньому ринку зерна не сприяє пожеавленню діяльності переробників. Так, виробництво борошна і хлібобулочних виробів у 2002 р. у порівнянні із 2001 р. зменшилося на 7,4 та 0,9 тис. тонн відповідно, макаронних виробів – майже на 36%. Значне падіння обсягів виробництва макаронних виробів пояснюється впливом конкуренції з сусідньої Хмельницької області, де виробляють макаронні вироби кращі за смаковими якостями і ширшим асортиментом. Отже, потенційні можливості підприємств використовуються далеко не повністю.

Як свідчать джерела Г1.7 – 81 причини спаду виробництва в зернопереробній

промисловості такі: тривале зменшення кількості та якості вітчизняної зернової сировини, неплатоспроможність споживачів хлібопродуктів; зменшення споживання населенням окремих сортів борошна, деяких видів круп; збільшення в країні кількості мінімілнів (4435 шт. потужністю 2200 тис. т/рік), мінікоупорушок

підприємств зернопродуктового підкомплексу розпочинають з вивчення матеріально-технічної бази даних підприємств.

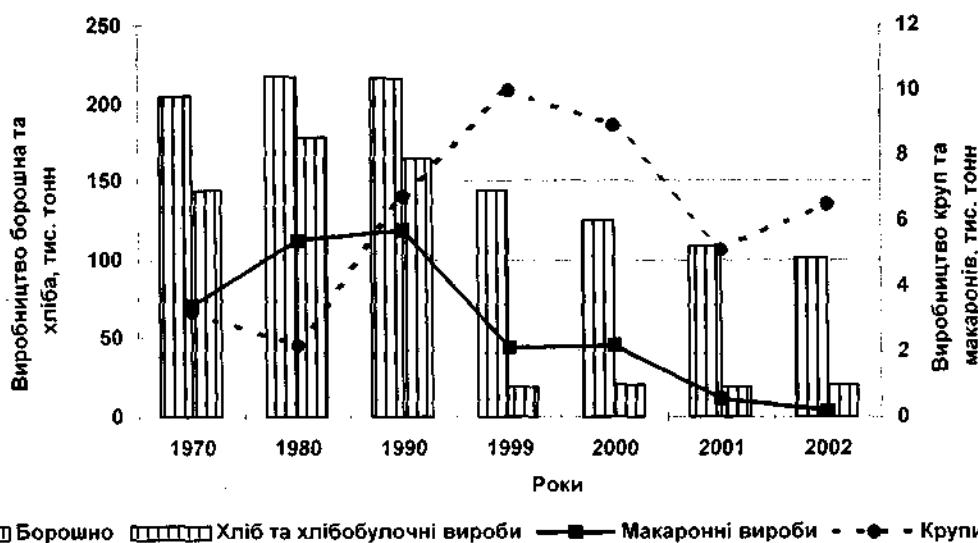

Рис. 1. Динаміка виробництва основних видів зернопереробної продукції в Тернопільській області

Основною характеристикою основних фондів є структура, тобто відсоткове співвідношення окремих видів у загальній їх вартості. На початок 2003 р. на підприємствах хлібоприймальної і переробної галузей у вартості виробничих основних фондів виробничі будівлі, споруди та передавальні пристрої займали

Для забезпечення нормального процесу виробництва потрібно, щоб коефіцієнт оновлення перевищував суму коефіцієнтів вибуття і зносу. Зараз галузь зернопереробки переживає важкі часи і багато підприємств галузі припиняють свою виробничу діяльність. Так протягом 2001 р. у Тернопільській області припинили роботу Скалатський і Теребовлянський комбінати хлібопродуктів, Збаразьке хлібоприймальне підприємство. Тому співвідношення показників вибуття й оновлення складаються на користь перших, що характеризує негативну динаміку основних фондів заготівельних і зернопереробних підприємств області. Пояснюється це тим, що зараз підприємства перебувають у важкому фінансовому стані і не в змозі самостійно вирішувати питання оновлення матеріально-технічної бази. Отже, потрібно запроваджувати сучасні альтернативні методи фондозабезпечення підприємств, зокрема кредитне й інвестиційне фінансування виробництва, лізинг.

У підвищенні ефективності функціонування основних виробничих фондів важливу роль відіграє оптимальне співвідношення їх з оборотними засобами, які при їх нормативних обсягах забезпечують нормальну роботу виробничого процесу. Тому важливим є оцінення ефективності використання основних засобів за показником вартісного співвідношення оборотних та основних фондів. Таке співвідношення не стала величина з залишити від виробничої специалізації.

підприємства, поєднання у них заготівельних і переробних галузей. Як видно з табл. 3, у зернопереробній галузі співвідношення між оборотними та основними засобами сформувалося на користь основних фондів, що пояснюється вищою фондовимісткістю переробки зерна у порівнянні із заготівельною галуззю. За аналізований період найнижчий рівень співвідношення між основними та оборотними засобами спостерігався у 1999 та 2001 рр., коли показники використання основних фондів були найгіршими, зокрема фондовіддача по валовій продукції у загальному по хлібоприймальних і зернопереробних підприємствах становила 0,58 грн. та 0,57 грн. відповідно, а це свідчить про те, що наявність оборотних засобів у необхідних розмірах підвищує продуктивність використання основних фондів.

Таблиця 3

**Співвідношення між оборотними та основними засобами на підприємствах
Тернопільської області**

переробним підприємствам і заготівельним організаціям. Тому підприємства зернопереробної промисловості відчувають нестачу зерна, особливо в останні місяці літа. Це спричинило погіршення показників ефективності використання промислово-виробничих фондів у зернопереробних і хлібозаготівельних підприємствах (табл. 4).

Таблиця 4

Ефективність використання промислово-виробничих фондів у зернопереробних і зернозаготівельних підприємствах Тернопільської області

Назва підприємства	Фондовіддача по доходу				Фондовіддача по чистому доходу				Фондорентабельність			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
В середньому по заготівельних підприємствах	0,47	0,32	0,23	0,18	0,39	0,27	0,19	0,20	-2,57	-0,14	-3,30	-6,01
В середньому по зернопереробних підприємствах	0,63	1,10	0,87	0,71	0,52	0,95	0,72	0,59	2,94	3,91	0,26	-2,61
В середньому по заготівельних та зернопереробних підприємствах	0,58	0,63	0,67	0,57	0,48	0,71	0,56	0,49	1,30	2,73	-0,76	-3,55

Основними напрямками підвищення економічної ефективності зернопереробної галузі в сучасних умовах є: модернізація виробництва, технічне переозброєння галузі, впровадження нового високопродуктивного обладнання; кваліфікаційно-кадрове та інформаційне забезпечення галузі; впровадження сучасних технологій виробництва продукції, що забезпечують ефективне використання сировини, збільшення загальних виходів продукції без зниження якісних показників виробництва; розробка і впровадження нових конкурентоспроможних видів продукції; удосконалення фінансово-кредитної системи, використання інвестицій.

Література

1. Артеменко В. Ф. Аналіз сучасного стану зернопереробних підприємств, проблеми, перспективи розвитку, потреба в обладнанні для переробки та зберігання зерна // Хранение и переработка зерна. – 2000. – № 4. – С. 7-8.
2. Крисалов Д. В. Переробна сфера АПК в умовах ринкової трансформації національної економіки // Формування і реструктуризація аграрного ресурсного потенціалу України. – К. – 1998 – С. 81-83.
3. Справочник економиста зерноперерабатуючого и хлебоприемного предприятия / М. Г. Шелудько, В. П. Нархов, В. Ш. Аниба и др.: Под ред. В. П. Нардова. – М.: Агропромиздат, 1990. – 271 с.